

A NYOLCÓRÁS MUNKAI DŐ

A NYOLCÓRAI MUNKAI DŐ mellett s dien az immár száz év óta folyó küzdelem során két érvcsoport kristályosodott ki: az egyik a munkás érdekét, a másik a termelés érdekét hangoztatta. 'Ki ne érezne együtt a hosszú munkaidő után sötét este fáradtan hazatérő munkással', ki egésznap i lélekölő, egyhangú munkája után nem ér rá, hogy emberi mivoltára eszméljen, akinek néha arra sem marad ideje, hogy napi energiavesztését a túlrövidre szabott pihenési idő alatt pótolja és aki így napról-napra ismétlődő kis deficitiek következményeképen testi rugalmasságát is hamarabb veszti el, korábban vénül s a túlspecializált munka folytán még a munka örömeben sem Id ifjító forrásra? Ki ne látná, hogy a gépimunka terjedésével a termelő ember is mindinkább gép-accessoriummá vált, mechanizálódott s ki tagadhatná, hogy az önző okokból gépromboló angol munkások valójában valami nemesebbet is védelmeztek, mint veszélyeztetettnek vélt megélhetésüket? S ugyancsak ki vonhatná kétségbe, hogy a termelés mennyisége ugyanannál a munkásnál nem arányos a munkában töltött idővel, hiszen kell-e bizonyítanunk, hogy 24 órás munkaidő alatt nem kétszer annyi lesz a termelés eredménye, mint 12 alatt s kérdéses, mdyik az a határ, melynél a termelés a leghatékonyabb. Bizonyára nem éppen szükségszerűen az, mdy ma, rendkívüli változatosságban, inkább erőviszonyok, mint célszerűség eredőjeképpen fennáll. Minden iparágra, sőt minden gyártdepre annak berendezésétől függően változik az optimális határ, s annak megvizsgálása nemcsak a munkás érdeke, hanem a termelésé is. Hiszen Owennek, Plattnak, Abbénak, Fromontnak tapasztalatai, bár mindegyik más iparágban szerezte, egyaránt a rövidebb munkaidővel egybefontnak látják a munkás és a termelés érdekét. Nem hiszem, hogy lehetne bárki, aki e gondolati körön bdu l megtagadhatná annak szükségességét, hogy iparáganként megvizsgáltságék, mennyire csökkenthető a munkaidő, a munkás és a termelés érdekében is.

Azonban nálunk ma nem a dolgozó munkás, sem a termelés érdeke az, mely a kérdést fölvetette, hanem a munkanélküliség nyomasztó problémája, mely mdlett senki sem mehet el anélkül, hogy ne igyekeznék valamely megoldást találni és érthető, hogy a legegyszerűbbnek és leggyorsabbnak látszó intézkedés is vonzó, különösen mikor az még a dolgozó munkás teherkönnyítését is jelenti, bármennyire is szétfoszlik értéke közelebbi meggondolás mellett mindazok előtt, akik azt nem a politikai propaganda szemével nézik. Ha a munkaidő rövidítése a munkanélküliség enyhítése kedvéért vagy avval az ered-

ménnyel jár, hogy a rövidebb ideig dolgozó eddigi munkásság jövedelme a munkaidőrovidítéssel aránylagosan csökken: akkor tulajdonképpen nincs is szükség munkaidőrovidítésre, mert a dolgozó munkásság keresetének azt a részét, melytől ez esetre elesnék, munkanélküli segélypénztárba befizethetné, ami a termelés mai rendjét változatlanul meghagyhatná. De tudjuk, nem erről van szó; non arról, hogy a mai összmunkabér többek között osztassék fel, hanem arról, hogy a rövidebb ideig dolgozó munkás keresete ne csökkenjen s a mai munkanélküli ezenfelül jusson keresethez. \$ bármennyire is hajlandó valaki vizsgálat tárgyává tétetni iparáganként, hogy a munkaidőrovidítés mily kihatással van a termelésre, esetleg mily műszaki intézkedések alkalmasak, vagy mily tőkeszükségletek elégitendők ki ahhoz, hogy a munkás érdeke a termelés érdekének megóvása mellett elősegíttessék, nem lehet gondolkodó, aki be ne lássa, hogy itt egészen másrendű kérdéssel, az iparon belül való jövedelem-megoszlás problémájával állunk szemben és egész más vizsgálati tereumon mozgunk, mint az előbb említettek. Itt nem többérték termelésről van szó, hanem arról, hogy a ma termelt érték összjövedelméből a munka nagyobb mértékben részesedjen mint eddig, vagyis lényegében béremelésről, melynek pluszát igaz, nem az eddigi, hanem az újonnan beállított munkás élvezné, ami nem változtat azon, hogy a termelés szempontjából ez munkabéremelés jellegével bírna. Míg tehát a nyolcórás munkaidő érdekében a munkásságnak, de az ezt gyakran korukat megelőzően megvalósító munkaadóknak főérve az volt, hogy a munkás és a munkadó érdeke itt egy és ugyanaz, a munkanélküliség megoldásának kapcsolatbahozatala a nyolcórás munkaidővel ez utóbbit a munka és tőke részesedésének problémájává változtatja.

A munkásság vezetői, fájdalom, a társadalom széles rétegeivel egybehangozón hazánk gazdasági problémáját a jövedelemeloszlás helytelenségében látják és nem veszik észre, hogy — bár ezen a téren van javítani való — a magyar gazdasági kérdés nem ez, hanem a jövedelemhiány: a nemzet jövedelme nem elég a nemzet eltartására. Ezt — mint a magánháztartásban — ideig-óráig leplezheti a kölcsön, mely megtoldja a családfő hiányos jövedelmét s mely okosan felhasználva enyhítően hathat a jövőre, de ez a hitelmorfinizmus, mely a petyhüdt testet befecskendezéssel felvillanyozza, a nemzet testét is végeredményben széttroncsolja; amennyiben pedig a morfium nem áll rendelkezésre, a hiánynak elviselhetetlen érzetét kelti, aminek most hazánkban tanúi vagyunk és aminek az egyes morfianánál is az a szörnyű hatása, hogy szenvedésében nem válogatós a pillanatnyi enyhülést hozó eszközök megválasztásában. Pedig éppen a munkásság vezetőinél meglepő, hogy ők, kik a termelés ügyével oly szorosan egybefonódtak, nem a termelés oldalán keresik a bajok megoldását, nem együtt a gyáriparral, mely természetes szövetségesük, hanem a termelő tőke rovására, melynek kellő kamatozása és idevonzása létérdekük. Nem világos-e az alkalmazottak vezetői előtt, hogy csupán az ipari többtermelés az, mely megoldhatja a munkanélküliséget, s mely a munka értékét növelve, a keresetre is emelőleg hat? S ime, ellenzik a váموkat, melyek az ipari termelés alapjai, ellenzik a

karteletek, melyeknek pedig szakszervezeteik klasszikus példái és melyek kellő intézkedések mellett a munkásságnak éppen oly nagy érdekük, mint az ipari tőkének. Nem tudnak kibontakozni a fogyasztási politikából, mely pedig — s erre nem kell messze menni példaként — végeredményben a fogyasztóképesség összezsugorodását jelenti. Nem szeretnék félreértetni: a visszaélések megtorlásának követelésében, ha vannak, számos munkaadóval egy sorban küzdhetnek s nem hiszem, hogy ebben a rohamban elhagyhatnának bennünket; de a munkás-, illetőleg munkanélküli problémában, mint különben minden problémában kizárólag a tőke részesedésének problémáját látni, ez nem gazdaságpolitika, ez nem munkáspolitik, ez végeredményében nem is fogyasztói politika, hanem csak egyszerűen politika. Igaz, ezen szenvedett hajótörést sok becsületes törekvés, mely egynek látva a munkaadó és munkás érdekét, a közös célok érdekében együttműködést ajánlott fel; a szakszervezeti mozgalom, melynek alapja munkásjóléti mozgalom, a munkaadók részéről sok támogatást, megértést, előmozdítást találhatott volna, de hiába volt minden ezirányú igyekezet, a politikai mozgalom nem engedte a polgárosítási törekvéseket érvényesülni, nem hajlott Bernstein híres szavára: „Die Bewegung ist alles, das Endziel nichts“. S ha ez háború előtt s háború alatt így volt, nem adta-e a tőke újabb, anyagilag nehezen elviselhető bizonyítékát e törekvésének a háború óta is, mikor szociálpolitikai terheket vett magára, ami maga a jövedelemeloszlás igen lényeges megváltoztatását jelenti — s melyeknek legalább is egy része a tőke ellenzése esetére elkerülhető lett volna, melyeknek az még kezdeményezői között is volt. Igaz, évtizedes mulasztásokat kellett helyrehozni, mert a termelés öncélúsága az utolsó évtizedekben a háború előtt túlságosan megfeledkezett nálunk az emberről. S most, mikor a túlzott fogyasztói politika ellen védekezünk, mikor hirdetjük, hogy nem a jövedelemmegoszlás megváltoztatása a gyógyító eszköz, akkor sincs más cél szemünk előtt, mint az egyes küzdő és szenvedő ember, de meggyőződésünk, hogy éppen ennek az embernek érdekét nem viheti igazán előre semmi egyéb, mint a termelés, és az államosított szeretet is fővényre épült, ha az ország termelő gazdagsága nem épít alája alapot. S íme, bár a termelés öncélúságának megszüntetésében nagy része van a tőke képviselőinek, mégis nem fog együttműködés létrejönni, mert a politikai célok a termelők százezreit, a munkásokat, csak fogyasztókká minősítik át.

S most újra: a munkanélküliség kérdésénél mily közös tér nyílnék az iparfejlesztés hathatós és bátor követelésében az együttműködésre és a gyógyításra! Ehelyett az ipari tőke jövedelmezőségének terhére táblázzák be magukat, de nem első helyre; az első helyen már be van táblázva a mezőgazdaság által követelt vámrevízió, melyet a munkásság vezetői is követelnek és ebben nemcsak a tőkejövedelem marga-át csökkentik, de több külföldi áru bejövetelét elősegítik, ami a munkanélküliséget növeli. És betáblázzák magukat második helyre is, amivel a tőkejövedelem újra csökkenteni akarják, előmozdítják evvel az ipari telepek visszafejlődését, megszűnését, fúziók vagy fizetési képtelenségek formájában — mind a kettőt racionalizálásnak nevezik — egyszersmind

elriasztják új tőkéknek az iparban való elhelyezkedését és mindezzel csak újabb munkanélküliséget teremtenek. Nem a nemzeti jövedelem másként való elosztása, csupán a nemzeti jövedelem növekedése tud megélhetést adni az egyre növekedő népességnek, s a tőke és a munka együttes igyekezete ezt nagyon elősegíthetné. Marx eredetileg maga is mondta, hogy a rövidebb munkaidő az iparosodás menetét lassítja; éppen az ellenkező hatást idézi tehát elő, mint amire nálunk törekedni kell, ha csak nem akarunk odaérni, ahova a német szocializmus már elérkezett, hogy a német büntető törvénykönyv módosítása alkalmával javasolniok kellett, hogy a terheesség megszakítását gazdasági okokból is meg kell engedni, mert kétségessé vált, vajjon el tudja-e tartani a német nemzet a születendő gyermekeket.

De végre is, amint a nyolcórás munkaidő és a termelés összefüggő problémáját helyes iparáganként megvizsgálni, nem zárkozhatni el talán az árvizsgálat elől sem, hogy a jövedelemelosztás kérdését tisztázzuk azon iparágakban, melyekben a munkaidő rövidítésének kérdése aktuális. Lehet, hogy egyes árucikkek árait az ilyen árrevízió magasaknak fogja tartani, de igen kétséges, vajjon a tőke vagy a munka részesedése teszi-e az árakat magasakká és az ilyen árrevízió pl. a szénnél nem mutatná-e a nem kivételesen kedvező körülmények között termelő bányáknál a békével szemben való drágulás főokának a munka részének aránytalan emelkedését? De ez akárhogy is legyen, nem érezzük-e vizsgálat nélkül is valamennyien, hogy nálunk, mezőgazdaságban és iparban egyaránt, tőkekrízis van? A föld értéke napról napra hanyatlak; a tőzsdei árfolyamokat hiába mondjuk contremine eredményének, azok az iparba fektetett tőkék rossz kamatozásának eredményei, melyen az sem változtatna, ha 20 vagy 30 igazgató kirívó jövedelme csökkenne; a tőke rossz kamatozásának következménye a vállalkozási kedv hiánya, melyet a más jövedelemelosztásra való állandó törekvés még erősít; e rossz kamatozás eredménye a munkanélküliség is, melyet most avval a fegyverrel akarunk gyógyítani, mely a sebet ütötte. A munkanélküliség a nyolcórás munkaidővel nem gyógyítható, az csak az iparfejlesztés eszközével küzdhető le, melyhez, úgy látszik, még az iparban érdekeltek közvéleményének átalakítására is szükség van. A tőke szociálpolitikája az, melynek most következnie kell, mert ezen múlik a fogyasztói szociálpolitika, a munkás szociálpolitikája és ebben a munkanélküliség leküzdése is.

BÁRÓ KORNFIELD MÓRIC